ĠENESI

IL-BIDU TA' L-UNIVERS

"Il-Kristjaneżmu hu - u ghandu jkun - impenjat bi shih favur il-holqien kif deskritt fil-Genesi. Il-Kristjaneżmu messu jiggieled b'sahhtu kollha kontra t-teorija ta' l-evoluzzjoni. Jidher car li l-iskop ghall-hajja u l-mewt ta' Gesù tiddependi fuq l-ezistenza ta' Adam u l-frotta projbita li hu u Eva kielu. Minghajr id-dnub originali, min ghandu bzonn il-fidwa? Minghajr il-Waqgha t'Adam f'hajja ta' dnub li tintemm bil-mewt, x'ghan jibqa' ghall-Kristjaneżmu? Xejn!"

Dan il-kliem ma kitbux xi teologu Kristjan iżda ix-xjentist atew, Richard Bozarth. Ghalkemm ma jemminx f'Alla, Bozarth jifhem tajjeb l-importanza tal-kwistjoni dwar l-origni. Il-Kristjani jemmnu, iżda sfortunatament mhux kollha japprezzaw li l-Genesi ("il-bidu") hu l-pedament tal-fidi taghna. X'inhi l-verità: l-univers, il-hajja u l-bniedem huwa l-frott ta' l-evoluzzjoni jew xoghol idejn il-Hallieq?

Il-mistoqsija dwar l-origni titfa' dawl fuq it-tifsira u l-ghan ta' l-eżistenza umana. L-evoluzzjoni taghti twegiba mod; l-Iskrittura taghti twegiba mod iehor. Taghmel differenza kbira jekk l-antenati taghna kinux xadini jew jekk kinux mahluqa fuq xbieha t'Alla. Qieghdin noghlew u nitjiebu bi process evoluzzjonarju fuq medda ta' miljuni ta' snin, jew konna mahluqin perfetti u waqajna mill-istat tajjeb tal-bidu u allura nehtiegu l-helsien u l-fidwa minggand Alla?

X'nafu dwar il-bidu ta' l-univers? Kif bdiet il-hajja? Min fejn giet il-varjetà kbira ta' annimali u pjanti li jghixu fuq wicc id-dinja? Fuq kollox x'inhu l-origni taghna l-bnedmin? Dawn l-artikli jservu ta' introduzzjoni ghall-argumenti xjentifici u biblici kontra l-evoluzzjoni u favur il-holqien minn Alla. Taghmel sew jekk ticcekkja l-pedament filosofiku li fuqu qed tibni hajtek. Dak li temmen dwar l-origni jiddetermina sew imgiebtek fil-preżent kif ukoll id-destin tieghek. Jekk tibni darek fuq il-blat tibqa' wieqfa f'jum tal-prova; jekk tibni fuq ir-ramel, illum jew ghada darek taqa' u ssir herba.

Fidi jew xjenza?

Fid-dibattitu bejn l-evoluzzjoni u l-holqien m'ahniex inqabblu ix-xjenza mal-fidi; iżda twemmin ma' twemmin iehor.

Meta tifliha, issib li t-teorija ta' l-evoluzzjoni hi *twemmin* dwar il-passat li qatt ma jista' jigi provat xjentifikament. It-taghrif tax-xjenza huwa limitat, specjalment dwar avvenimenti li graw fil-passat u allura ma jistghux ikunu

osservati jew ripetuti fil-laboratorju. Ix-xjenza ma tistax taghti prova xjentifika ta' l-Assedju l-Kbir tal-1565. Nafu x'gara, mhux mix-xjenza, iżda minn dokumentazzjoni ta' xhieda li kienu preżenti dak iż-żmien. Kif mela jippretendu li f'isem ix-xjenza jaghtu prova ta' avvenimenti storici u unici bhall-origni tal-univers, il-hajja u l-bniedem? Ghal din ir-raguni, il-filosfu tax-xjenza, Sir Karl Popper, wera dubbju jekk it-teorija ta' l-evoluzzjoni tistax tigi klassifikata bhala teorija xjentifika.

It-tieni, peress li x-xjenza hi limitata ghall-istudju ta' fenomeni fiżici, inkunu pregudikati jekk nassumu mill-bidu li r-realta kollha hi maghluqa fl-isfera fiżika. Ma nkunux onesti maggna nfusna jekk neskludu 'l Alla minn moggna. Jekk naggmlu hekk żgur qatt ma nammettu li Alla halaq kollox.

Per eżempju, x'nistghu nhgidu fuq il-qawmien ta' Kristu mill-mewt? Jekk ninvestigaw ix-xhieda storika naslu ghall żewg konklużżjonijiet: a) Dan l-avveniment ta' l-ghageb gara tassew; b) Dan l-avveniment m'ghandux spjegazzjoni naturali. Issib nies li jinnegaw l-qawmien mill-mewt tal-Mulej. Mhux ghax m'hemmx evidenza storika, iżda ghax telqu minn pregudizzju ateista. Jekk m'hemmx Alla, m'hemm xejn hlief in-natura, u jekk skond il-ligijiet naturali l-mejtin ma jqumux, mela impossibbli li Kristu rxoxta. Dan hu ragunament logiku, iżda żbaljat, ghax iserrah fuq premessa falza.

Bl-istess mod, jekk ix-xjenza tinbena fuq filosofija materjalista (jigifieri r-realtà tikkonsisti biss minn sustanza u forzi materjali), ma tista' tasal *qatt* ghall-konklużjoni favur il-holqien minn Alla. Minhabba l-pregudizzju materjalista, bis-sewwa jew bid-dnewwa, 'ix-xjenza' jkollha taghti tifsira naturali ghall-origni ta' l-univers, il-hajja u l-bniedem, anke jekk fil-fatt kellhom kawża sopranaturali u jekk l-evidenza turi direzzjoni ohra.

Fis-sensiela televiżiva "Cosmos," Carl Sagan jistqarr: "The Cosmos is all that is or ever was or ever will be." Carl Sagan hu xjentist, imma wiehed malajr jintebah li l-istqarrija tieghu hi filosofika u mhux xjentifika. B'liema esperimentazzjoni wasal ghal konklużjoni bhal din? Forsi dar kull rokna ta' l-univers? Jew vjagga lura u 'l quddiem fiż-żmien? Kif mela jista' jiddikkjara li m'hemm xejn ghajr l-univers materjali?

Kultant tiltaqa' ma kitbiet ta' evoluzzjonisti aktar onesti. Il-professur L.T. More kiteb li aktar ma wiehed jistudja l-fossili, aktar jikkonvinci ruhu li l-evoluzzjoni hi msejsa fuq il-fidi biss. Il-Professur D.M. Watson, li huwa wkoll evoluzzjonista famuż, darba stqarr li t-teorija ta' l-evoluzzjoni hi accettata "not becase it has been observed to occur or can be proved by logically coherent evidence to be true, but because the only alternative -- special creation -- is clearly incredible." Fi kliem iehor, ladarba ma' jemminx f'Alla l-Hallieq, ma jibqa' ebda alternattiva ohra hlief li jemmen l-evoluzzjoni, avolja l-evoluzzjoni mhix provata mill-evidenza u l-osservazzjoni.

L-evoluzzjoni u l-holqien huma żewg sistemi ta' *twemmin* dwar il-passat. Nistghu biss nosservaw u nistudjaw in-natura madwarna u naraw il-fatti

ma' liema sistema jaqblu l-ahjar.

Kif origina l-univers?

Din hi mistoqsija fundamentali. Il-filosfu u tfajjel ckejken it-tnejn jinteressahom il-bidu ta' kollox. Il-fidi Kristjana tibda b'affermazzjoni li Alla huwa l-Awtur u l-Hallieq ta' kollox: *"Fil-bidu Alla halaq is-sema u l-art"* (Genesi 1:1).

1. L-ewwelnett nemmnu fl-*eżistenza* f'Alla. "Min jigi ghand Alla jahtieg jemmen li Alla hu" (Lhud 11:6).

2. Nemmnu f'Alla *etern.* "Qabel ma int ghamilt l-art u d-dinja, minn dejjem ghal dejjem, int Alla" (Salm 90:2).

3. Kollox sar *ex nihilo*, mix-xejn: Alla "jsejjah lil dawk il-hwejjeg li mhumiex bhallikieku huma" (Rumani 4:17).

4. Alla halaq kollox matul *sitt ijiem*: "F'sitt ijiem il-Mulej ghamel is-sema u l-art, il-bahar, u kulma hemm fihom, u strieh fis-seba' jum" (Esodu 20:11).

5. L-iskop ewlieni tal-holqien huwa *l-glorja t'Alla* (Rivelazzjoni 4:11).

Il-Kristjan jemmen dawn il-fatti dwar l-origni ghax jafda l-Kelma t'Alla miktuba, l-Iskrittura Mqaddsa. Imma forsi xi hadd joggezzjona: kif taf li l-Bibbja hi l-kelma t'Alla, u fuq kollox, kif taf li hemm Alla?

Il-Bibbja ma tinheliex fl-argumentazzjoni komplessa li l-ilma jxarrab, jew in-nar jahraq, jew li l-bniedem jeżisti. Wisq anqas tintilef f'argumenti favur l-eżistenza t'Alla. Tista' timmagina l-awtur ta' ktieb jikteb l-ewwel kapitlu biex jaghti prova li hu jeżisti? Jew li bennej ta' dar jargumenta fit-tul li dar tehtieg bennej? Kemm anqas l-Awtur tal-Bibbja, l-istess arkitett u bennej tal-holqien! Il-Bibbja ma tibdiex b'lista ta' provi favur l-eżistenza t'Alla. Tibda b'dak li kien fil-bidu, "fil-bidu Alla," il-kawża ta' l-eżistenza tal-holqien kollu. X'irreverenza u bluha meta l-hlejqa, minflok tistaqsi "Min halaqni?" tistaqsi jekk hemmx Hallieq!

Xejn ma nsibha bi kbira nemmen f'Alla. Infatti ma niftakarx żmien meta ma kontx nemmen fih. Il-holqien jaghti xhieda tieghu: "Is-smewwiet ixandru l-glorja t'Alla; u l-firxa tas-sema turi ghemil idejh." Is-setgha eterna t'Alla tidher car mill-hwejjeg mahluqa u ghalhekk l-atew m'ghandux skuża.

Big Bang!

Hafna ghandhom l-impressjoni li x-xjenza tat twegiba sodisfacenti ta' l-origni ta' l-univers minghajr il-htiega ta' Hallieq. Ma nghidux aktar, "Fil-bidu Alla." Illum tghallimna nghidu, "Fil-bidu l-*big bang.*"

Din t-teorija tipproponi li xi 12-il biljun sena ilu, il-materja kollha ta' l-univers kienet migbura f'regjun iżghar minn centeżmu. Beda jespandi u

jibred, u fuq perjodu ta' biljuni ta' snin evolvew il-kwiekeb u l-galassji u sahansitra l-hajja. Din it-teorija mhix l-unika teorija xjentifika dwar l-origni ta' l-univers. Tajjeb li nżonnu żewg punti quddiemna:

1. Il-Big Bang mhix teorija provata.

Fil-kotba u dokumentarji popolari, il-Big Bang hi preżentata bhala fatt stabbilit. Nghidu ahna fir-revista *Scientific American* naqraw: 'At present, there are no fundamental challenges to the big bang theory' u jammetti biss li 'there are certainly *unresolved issues* within the theory itself.' (*Scientific American*, 9:1, Spring 98). Ironikament f'artiklu iehor fl-istess revista, Anrei Linde isemmi sitt problemi fundamentali ghat-teorija tal-big bang, u jistqarr: "...we may soon be saying good-bye to the idea that our universe was a single fireball created in the big bang."

2. Il-Big Bang ma twegibx il-mistoqsija fundamentali ta' l-origini.

It-teorija tal-Big Bang twaddab lura l-mistoqsija ta' l-origni ta' l-univers ghal diversi biljuni ta' snin. Iżda tibqa' ma twegibx kif l-ewwel "oggett" beda, jew jekk kienx jeżisti minn dejjem, jew jekk kienx hemm xi haga qablu. Ix-xjentisti jammettu li dawn il-mistoqsijiet m'humiex suggetti ghall-prova xjentifika:

"The first, and main, problem is the very existence of the big bang. One may wonder, What came before? If space-time did not exist then, how could everything appear from nothing?...explaining this initial singularity -- where and when it all begun - still remains the most intractable problem of modern cosmology" (*Scientific American*, 9:1, Spring 98).

Where and when it all begun? Ix-xjenza thallina minghajr risposta; il-Kelma t'Alla twiegeb, "Fil-bidu *Alla* halaq is-sema u l-art."

Termodinamika

Genesi jaqbel perfettament mal-principji ewlenin tal-fiżika, maghrufa bhala l-Ewwel u t-Tieni Ligi tat-Termodinamika. L-istess ligijiet ihabbtu sew it-teorija ta' l-evoluzzjoni.

L-Ewwel Ligi

L-energija (u l-materja) fl-univers la qieghda tiżdied u lanqas tonqos. Ma nafu bl-ebda process li johloq jew jeqred l-energija jew il-materja (fil-fiżika l-energija u l-materja huma ekwivalenti). Jigri biss trasformazzjoni ta' tip ta' energija f'tip ohra. Nghidu ahna, meta tqabbdad l-*cooker*, l-energija kimika tal-*butane* tinbidel f'energija ta' shana u dawl. L-energija tiehu forma ohra, iżda l-ammont totali jibqa' daqs kemm kien fil-bidu. Bl-istess mod, meta jaqbad, il-*butane* ma jispiccax iżda semplicement jinbidel f'gassijiet ohra.

Mela, ix-xjenza tghallem li: a) L-univers kellu bidu, b) L-energija/materja mhix tinholoq.

Kif mela jeżisti l-univers? Jista' x-xejn johloq kollox? Ix-xjenza m'ghandiex spjegazzjoni *naturali* ghall-origni ta' l-energija/materja. Ma nafu b'ebda process naturali ta' holqien ta' energija jew materja. Iżda ladarba l-univers jeżisti, u m'hemm l-ebda process naturali ta' holqien, ikollna nikkonkludu li l-univers beda *b'xi kawża mhix naturali.* Fi kliem iehor, l-univers beda b'qawwa sopranaturali.

"Fil-bidu Alla halaq" hi twegiba konsistenti max-xjenza. Barra minn hekk l-Iskrittura *żżid* li Alla *waqaf* mix-xoghol tal-holqien. "Fis-seba' jum Alla temm xoghlu li kien ghamel" (Genesi 2:2).Ghalhekk illum ma nosservawx il-holqien ta' materja u energija gdida.

Meta naqraw l-ewwel kapitli tal-Genesi jiguna salt mistoqsijiet f'mohhna: Kif jista' jkun li d-dinja, x-xemx u l-kwiekeb inhalqu fi ftit granet? Kif jistghu l-pjanti jikbru f'jum wiehed ladarba s-sigar jiehdu snin shah biex jikbru? Kif jista' jkun li l-art infirdet mill-bahar f'jum wiehed? L-annimali kif inholqu f'jum wiehed meta s-soltu jdumu snin biex jimmaturaw?

Irridu nżommu quddiem ghajnejna li Alla ma halaqx bl-istess processi kif nosservaw illum. Alla ma halaqx il-pjanti u l-annimali bit-tnissil kif isehh illum. Alla halaqhom direttament bil-qawwa tieghu bi process ghalkollox differenti u li issa m'ghadux jopera iżjed.

Il-Mulej Gesù jaghtina hjiel tal-qawwa t'Alla fil-holqien bil-mirakli li wettaq. Bil-kelma setghana tieghu l-Mulej biddel l-ilma f'inbid (minghajr il-process ta' tkabbir ta' gheneb, ghasir u fermentazzjoni); immultiplika il-hobż (minghajr tkabbir ta' qamh, ghagna ta' dqiq jew tisjir) u l-hut (minghajr ma ghamu fil-bahar jew kibru).

It-Tieni Ligi

Din il-ligi hi problema enormi ghat-teorija ta' l-evoluzzjoni. Ilkoll nafu li l-hwejjeg wehidhom ma jmorrux ghall-ahjar. Kollox jiqdiem, jissaddad, jinkiser, jixjieh jew jithassar. Kull min ghandu karozza jaf sew xi tfisser is-*Second Law of Thermodynamics*! Madankollu l-evoluzzjoni tipproponi li l-affarijiet imorru ghall-ahjar wehidhom, li d-diżordni jinbidel f'ordni, minghajr il-hidma intelligenti tal-Hallieq. Meta nitlaq tazza tal-hgieg fl-art, taqa' u titfarrak. Jekk naqbad il-bicciet u nerga' nitfaghhom fl-art ma jergghux jifformaw it-tazza kif kienet! Kif jista' mela jiżdied l-ordni wahdu (evoluzzjoni) meta kull osservazzjoni xjentifika turi l-kontra?

It-taghlim tal-Bibbja jaqbel mat-Tieni Ligi. Fil-bidu "l-art kienet bla forma" u l-Imghallem hadem sakemm ra li kulma ghamel kien "tajjeb wisq." Imma issa kollox qed jeqdiem. "Int Mulej, fil-bidu qeghidt is-sisien ta' l-art, u xoghol idejk huma s-smewwiet. Huma jintemmu imma inti tibqa', kollhom jiqdiemu...u jitbiddlu, iżda int tibqa' l-istess" (Lhud 1:10,11).

Jeffrey Dahmer

Avolja jinjora 'l Alla, il-bniedem ikollu jibqa' jghix fil-preżenza kontinwa ta'

żewg xhieda: il-holqien u l-kuxjenza, il-kwiekeb minn fuq u l-vuci minn gew. It-tnejn jixhdu favur il-glorja t'Alla, il-Hallieq u s-Sid ta' kollox. Jekk ifittex rifugju fix-xjenza, xorta wahda ma jsibx mistrieh.

"The big bang cosmology implies that life is possible only for a bounded span of time: the universe was too hot in the distant past, and it has limited resources for the future...Thirty billion years from now, galaxies will be much darker and filled with dead and dying stars" (Scientific American; 9,1; Spring 1998).

Ix-xjenza tghallimna li l-univers jixbah xemgha tixghel. Qieghed jinhela u ma jistax jibqa' ghal dejjem. Ghall-atew, il-kelma "ghan" ma taghmilx sens. Kollox jispicca. Hu wkoll jintemm. Meta l-bniedem jelimina 'l Alla minn hsibijietu, jelimina ghalih nnifsu kull tama u kull skop ghall-hajja. Il-Kristjan japrezza l-grazzja moghtija lilu biex jaghraf il-Hallieq. Ma jixba' qatt jirringrazzjah u jqimu. "Int jisthoqqlok, o Mulej, li tilqa' glorja u gieh u setgha: ghax int hlaqt kollox, u bir-rieda tieghek saru u nholqu" (Rivelazzjoni 4:11).

Jeffrey Dahmer qatel diversi persuni. Ftit qabel inghata l-forka, Jeffrey stqarr publikament:

"Jekk wiehed ma jahsibx li hemm Alla li trid taghtih kont, xi skop hemm tibdel l-imgieba tieghek biex taqbel ma' certi normi? Ta' l-anqas hekk kont nahseb. Dejjem emmint it-teorija ta' l-evoluzzjoni bhala verità, li lkoll gejna miz-zlieg. Meta mmutu, taf int, dak kollox, mhemm xejn iżjed. Issa sirt nemmen li l-Mulej Gesu Kristu hu Alla veru, u nemmen li jien, u kull bniedem iehor, ghad jaghtih kont tieghu nnifsu."

Inżid kelma wahda mill-Iskrittura: Il-Mulej Gesu Kristu "kien fid-dinja, u d-dinja saret bih, u d-dinja m'gharfitux. Gie fi hwejgu, u niesu ma' laqghuhx. Iżda lil dawk li laqghuh tahom is-setgha li jsiru wlied Alla, lil dawk li jemmnu f'ismu" (Gwanni 1:10-12).

IL-BIDU TAL-HAJJA

Charles Darwin issuggerixxa li l-hajja setghet bdiet f'xi ghadira ckejna u shuna, meta l-kimici wehidhom ifformaw l-ewwel haga hajja. Ghal aktar minn seklu, saru sforzi kbar u studji intensivi minn hafna xjentisti biex tinkiseb evidenza li l-hajja setghet bdiet spontanjament. S'issa ghadu ma rnexxilhomx. Sahansitra xjentisti eminenti, bhal Francis Crick (li skopra d-DNA), huma ta' l-idea li xi hadd tefa' ż-żerriegha tal-hajja mill-ispazju.

Nistghu qatt inkunu żguri kif bdiet il-hajja? Hadd ma kien hemm fil-bidu josserva l-origni taghha. Hadd...hlief wiehed, l-Etern. L-Evangelju jghallimna li "fil-bidu kienet il-Kelma (il-Mulej)...kollox permezz tieghu sar, u minghajru ma saret lanqas haga wahda milli saret. Fih kienet il-hajja." Il-hajja ssib l-origni taghha f'dak li hu haj minn dejjem ta' dejjem.

Skond il-ktieb tal-Genesi, l-art kienet bla forma fl-ewwel jum tal-holqien. Fit-tielet jum Alla halaq il-haxix u s-sigar. Fil-hames jum halaq il-hut u l-hlejjaq tal-bahar, hlejjaq li jitkaxkru, u t-tjur ta' l-ajru. Fis-sitt jum, l-annimali ta' l-art, u fuq kollox il-bniedem. "Il-Mulej Alla sawwar il-bniedem bit-trab ta' l-art, u nefah f'imnifsejh nifs il-hajja: u l-bniedem sar ruh hajja."

Hekk mela, l-ewwel halaq it-tafal u mbaghad il-fuhhari tas-sengha sawwar diversi kreaturi hajjin.

Il-bijologija turi gherf il-Hallieq

Il-hlejjaq hajjin juruna kemm hu gharef dak li ghamilhom bhalma pittura sabiha turina l-kapacità tal-pittur. Mhux difficli wisq ghalina naghrfu jekk oggett ifformax b'kumbinazzjoni bil-forzi naturali (bhax-xita, ir-rih, il-bahar, ecc.) jew jekk kienx mahdum bis-sengha tal-bniedem. Bicca tafal u vazun tac-ceramika jikkonsistu mill-istess sustanza. Madankollu, il-bicca tafal m'ghandhiex sura partikolari, filwaqt li s-sura artistika tal-važun turi s-sengha ta' min hadmu. Hekk ukoll, il-*Mona Lisa* u ticpisa fuq tila, it-tnejn huma żebgha. Madankollu huwa facli naghżlu liema wahda hi prodott tal-genju artistiku uman.

Bl-istess mod, jekk inharsu lejn il-hlejjaq hajjin, malajr nibdew napprezzaw l-gherf infinit ta' min ghamilhom. Hu l-ghajn umana bhala eżempju. L-ghajn tixbah kamera tar-ritratti -- anzi hi ferm aktar komplessa. Il-lenti tiffoka fuq oggetti l-boghod jew fil-qrib. L-iris tikber jew tickien biex tikkontrolla kemm jidhol dawl. Ir-retina tibghat sinjali elettrici lejn il-mohh li kapaci jinterpreta u "jara" l-immagini. Bhalma kamera kienet mahsuba u ddisinjata biex twettaq ghan partikolari, hekk ukoll l-ghajn turi l-hsieb ta' min ghamilha. L-ebda process naturali, minghajr informazzjoni, ma jista' johloq organu daqshekk kompless. Darwin jammetti: "To suppose that the eye with all its inimitable contrivances for adjusting the focus to different distances, for admitting different amounts of light, and for the correction of spherical and chromatic aberrations, could have been formed by natural selection, seems, I freely confess, absurd in the highest degree." Ghandu elf ragun.

Ic-cellola

Fl-ahhar 25 sena, permezz ta' l-*electron microscope*, u l-aktar il-*biochemistry*, skoprejna d-disinn fantastiku tal-hajja. Ejja naghtu titwila lejn cellola hajja.

In-*nucleus* nxebbhuh ma' librerija ta' informazzjoni. Fih il-librara li jżommu l-kotba fl-ordni u jikkoregu l-iżbalji fil-kitba. Fih ukoll stamperija biex jigu stampati kopji godda tal-kotba. L-informazzjoni hi mehtiega f'post iehor msejjah *cytoplasm*. Bicciet ta' informazzjoni huma ikkopjati, u mehuda fis-*cytoplasm* minn messaggiera fil-post eżatt fejn huma mehtiega. Hemmhekk magni specjali jaqraw u jittraducu l-informazzjoni biex jinbeda makkinarju gdid ghac-cellola jew biex tigi prodotta xi sustanza partikolari.

Ic-cellola ghandha sistema komplessa biex tikkontrolla d-dhul u l-hrug ta' sustanzi mill-ambjent madwara, nghidu ahna l-ammont ta' melh jew żokkor. Pompi ta' l-elettriku jitfghu l-melh 'il barra u jdahhlu ż-żokkor 'il gewwa. It-trasport fic-cellola huwa kontrollat, bhal sistema komplessa tal-karozzi tal-linja, biex kull sustanza partikolari tigi trasportata lejn postha.

Hemm ukoll *generators* li jaharqu l-*fuel* biex jipproducu l-energija ghal mijiet ta' magni differenti. Il-*generators* huma efficjenti hafna, u jżidu jew inqassu l-produzzjoni ta' l-energija skond il-bżonn.

Ic-cellola ghandha sistema ta' komunikazzjoni ma' celloli ohra. Meta tircievi messagg, taqrah, u tirrispondi skond il-messagg, nghidu ahna biex żżid jew tnaqqas il-produzzjoni. Dawn il-processi kollha joholqu hafna imbarazz u hsara fil-magni. Ghalhekk hemm sistemi biex jitnehhew magni difettużi u jinżamm il-post pulit. Meta iż-żmien jaghmel tieghu u c-cellola teqdiem u ma tibqax tiffunzjona tajjeb, ic-cellola tinduna, u tiddestruggi lilha nnifisha awtomatikament. Jew jekk ikun il-bżonn ic-cellola taghmel xi haga li ebda makkinarju ivvintant mill-bniedem mhu kapaci jaghmel: il-cellola taghmel kopja tal-librerija u tal-magni u tinqasam fi tnejn.

U dan kollu jsehh f'cellola ckejkna daqs wiehed minn hamsin ta' millimetru!

Dik hi c-cellola hajja. X'tahseb? Hemm evidenza ta' disinn u intelligenza? Ma tkunx konkużjoni logika jekk tafferma li l-hajja kienet mahsuba u mahluqa minn xi hadd b'intelligenza kbira? Iva, dak li niskopru fil-holqien jaqbel perfettament ma' dak li tghallimna l-Iskrittura: il-hajja kienet mahluqa minn Hallieq gharef u intelligenti.

L-istorja tax-xjenza

B'dispjacir inżid nghid li mhux kulhadd jara l-ovvju. Steven Weinberg, xjentist prominenti, jesprimi l-opinjoni ta' hafna minn shabu: "M'hemmx evidenza ta' disinn fl-origni tal-hajja." Stqarrija bhal dik tissorprendini. X'evidenza aktar irid?!

Storikament, il-bniedem spekula dwar l-origni tal-hajja. Fil-qedem kienu jahsbu li l-hajja tiggenera spontanjament minn hwejjeg bla hajja. L-Egizzjani kienu jahsbu li s-sriep joriginaw mit-tajn; il-Griegi, li l-grieden jigu miż-żibel. Sas-seklu tmintax ix-xjentisti kienu ghadhom jemmnu li l-mikrobi jiggeneraw ruhhom spontanjament. *Louis Pasteur* wera darba ghal dejjem li l-mikrobi jigu minn mikrobi ohra. L-idea ta' generazzjoni spontanja ntesiet. Huwa ovvju ghal kull bijologista li *l-hajja dejjem tigi mill-hajja.*

Issa l-hajja ma kinitx fid-dinja minn dejjem. Xi darba bdiet. Kuntrarju ghal dak kollu li nosservaw, hafna xjentisti jemmnu li l-hajja bdiet spontanjament, wehidha. X'fidi ghamja! Ergajna lura ghall-mitologija ta' żmien l-Egizzjani u l-Griegi. Kemm hu aktar sensibbli temmen f'Alla haj u gharef li sawwar il-hlejjaq hajjin.

Imma min ma jridx jemmen f'Alla ma tikkonvincih b'xejn. Ix-xjenza llum hi dominata minn filosofija msejha "naturaliżmu" - in-natura biss teżisti, m'hemmx skop, direzzjoni jew kawża hlief il-forzi ghomja tal-fiżika u l-kimika. Ladarba lanqas biss jikkonsidraw *il-possibiltà* li hemm Alla, ovvjament ma jistghu jaslu qatt biex jaraw evidenza favur l-eżistenza tieghu. Xi hadd li jaghlaq ghajnejh it-tnejn ma jarax id-dija tax-xemx, avolja jhares direttament lejha. "M'hemmx xemx!" jikkonkludi.

X'kumbinazzjoni!

Ix-xjentisti pagani ghandhom problema kbira: jekk il-hajja ma kinitx iddisinjata, kif giet wehidha? "Mill-ispazju!" xi whud iwiegbu bis-serjetà kollha. Imma twegiba bhal dik semplicement twaddab il-problema fuq pjaneta ohra u fi żmien iehor. Ohrajn jghidu, "Permezz ta' forzi naturali li ghadna ma skoprejniex." Imma jekk ghadna ma skoprejnihomx, ghaliex dawn l-ideat jidhru fil-kotba tax-xjenza mghallma lill-istudenti taghna? Ix-xjenza suppost taghti spjegazzjoni skond il-ligijiet tan-natura li nafu, mhux li ma nafux.

Fl-1953, Stanley Miller irnexxielu jipproduci *amino acids* billi ghaddha kurrent elettriku go tahlita ta' gassijiet. X'ifisser dan? Meta kont l-iskola qalulna: "Nissoponu li dawk il-gassijiet jixbhu l-atmosfera tad-dinja miljuni ta' snin ilu. Is-sajjetti u r-raggi tax-xemx fformaw tahlita ta' ingredjenti differenti, fosthom sustanzi bhal *amino acids* u *nucleic acids* li nsibu fi hwejjeg hajjin. Jekk jghaddi biżżejjed żmien, dawn l-ingredjenti differenti jistghu jinghaqdu flimkien u jifformaw cellola hajja."

Idea bhal din tinstema' fantastika u inkredibbli. Pittura tehtieg xi haga aktar minn żebgha u tila; statwa tehtieg xi haga aktar minn irhama u skarpell; u dar tehtieg xi haga iżjed minn gebel u konkos. M'hemmx pittura, skultura jew dar minghajr artist, skultur jew bennej.

Imma l-argument fil-ktieb tax-xjenza jkompli: "Immagina borża mimlija bocci, u fuq kull bocca hemm ittra miktuba. Jekk intellghu bocca wahda wara l-ohra (bhat-tombla) nistennew li jitilghu tahlita ta' ittri bl-addocc, nghidu ahna:

jwkllzmio ssfeayou eieiozlqeqfafezc ejura

Kif nistghu nissoponu, l-ittri mqeghdin flimkien bl-addocc ma jaghmlux sens. Ninnotaw li kultant tinzerta kelma ckejkna bis-sens. Fl-eżempju t'hawn fuq inzertat il-kelma *you*. Wara hafna żmien jinzertaw żewg kelmiet, u jekk taghti biżżejjed żmien, sentenza shiha. U tibqa' sejjer hekk. Kulma hemm bżonn żmien twil biżżejjed."

Ma niddubitawx li kultant u b'kumbinazzjoni tifforma xi kelma bis-sens. Imma x'inhu c-cans li tifforma *sentenza* shiha bla żball? X'inhu c-cans li jifforma *paragrafu* shih? *Kaptitlu* shih? *Ktieb* shih?

Forsi twiegeb: "Imma, jekk taghti biżżejjed hin, kollox hu possibbli."

Le, ma nahsibx, ghal diversi ragunijiet:

Hadd m'ghandu kampjun ta' l-atmosfera tad-dinja ta' daqstant miljuni ta' snin ilu. Stanley Miller ma rnexxilux jipproduci l-ingedjenti kollha. Ma tistax tikteb dramm ta' Shakespeare jekk ghandek nofs tużżana ittri ta' l-alfabet nieqsa. Lanqas jekk iddum ghall-eternita!

Mhux biss, minbarra l-kimici necessarji jifformaw ukoll kimici valenużi. Jekk b'kumbinazzjoni tifforma kelma jew tnejn bis-sens, tinqered hin bla waqt.

Lanqas ghandna żmien kemm irridu. Ix-xjentisti jammettu li ż-żmien hu limitat ghal anqas minn 200 miljun sena. Halli nassumu li m'hemmx ittri neqsin. Nassumu wkoll li m'hemmx valeni li jeqirdu kull ittra tajba li tifforma. Kemm irid jghaddi żmien biex b'kumbinazzjoni tinzerta l-ewwel sentenza ta' Salm 23:

THE LORD IS MY SHEPHERD, I SHALL NOT WANT

Jekk wiehed jaghmel il-kalkoli jsib li hu mehtieg bejn wiehed u iehor 10×10^{1016} sena (in-numru wiehed u aktar minn elf żero warajh)! B'kuntrast ix-xjentisti jemmnu li d-dinja ilha teżisti 5 biljun sena biss (in-numru hamsa u disa' żero warajh). Ahseb u ara biex jifforma mikrobu li fih informazzjoni biex timla mijiet ta' pagni tal-Enciklopedija Brittanica!

Minkejja dan, hafna xjentisti jkomplu jemmnu u jghallmu li l-hajja originat wehidha u spontanjament. Jemmnu hekk b'fidi ghamja, kontra l-fatti u r-ricerka xjentifika, kontra l-probabbiltà matematika u kontra s-sens komun. Sir Fred Hoyle ikkalkola c-cans li l-hajja tizviluppa spontanjament minghajr disinn u intelligenza hu daqs kemm kieku jghaddi riefnu minn mizbla u jibni Jumbo Jet!

L-arluggar ghama

Fl-1986 hareg ktieb intitolat "The Blind Watchmaker" miktub mill-evoluzzjonista Richard Dawkins. Dan il-ktieb hu twegiba ghal ktieb iehor, "Natural Theology" miktub 150 sena qabel minn William Paley. Paley irraguna li bhalma arlogg jehtieg arluggar biex jaghmlu, hekk ukoll id-disinn u l-iskop tal-hlejjaq hajjin juru l-eżistenza ta' Hallieq gharef.

Dawkins jammetti li "l-arlogg" (jigifieri l-univers) jehtieg "arluggar" imma jsostni li huwa ghami, bla intelligenza u bla skop. Dan l-arluggar hu "l-ghażla naturali" ta' Darwin. "Natural selection, the blind, unconscious, automatic process which Darwin discovered...is the explanation for the existence and apparently purposeful form of all life . . . it has no mind."

Skond Dawkins arluggar bla mohh ghamel lilna b'mohh jahseb u jirraguna!

Sadattant kittieb iehor, il-professur tal-biokimika Michael Behe, ippubblika ktieb iehor: "Darwin's Black Box." Fih jispjega il-funżjoni fenomenali tac-

cellola u juri b'mod konvincenti li l-ghażla naturali ma tistax tipproduci makkinarju daqshekk kompless. Il-hajja kienet iddisinjata minn intelligenza.

Aqra' lil Dawkins u lil Behe flimkien. Ahseb, iżen sew, u ara min ghandu ragun!

Hajja fil-laboratorju

S'issa x-xjentisti ma rnexxilhomx jipproduci xi haga hajja. Bit-teknologija u l-gherf tax-xjenza moderna ma jidhirx li dan hu possibbli ghalissa. Imma ejja nghidu li grupp ta' xjentisti ghorrief, wara li jqattghu hafna snin jahdmu f'laboratorji mghammra bl-aktar apparat sofistikat jirnexxilhom jibnu cellola hajja. Ma jkunux taw prova li m'hemmx bżonn Hallieq intelligenti biex tinholoq il-hajja?

Pjuttost il-kontra. L-ghażla hi bejn origni spontanja, minghajr disinn jew intelligenza u origni minn Hallieq intelligenti. *L-istess gherf u hidma sfiqa tax-xjentisti bravi jaghtu xhieda favur il-htiega ta' disinn u intelligenza biex tinholoq il-hajja.*

S.E.T.I.

L-agenżija spazjali Amerikana nefqet miljuni ta' dollari biex tiskopri evidenza ta' intelligenza fl-ispazju. Il-progett jismu *SETI: Search for Extra-Terrestrial Intelligence.* Jemmnu li l-hajja tevolvi kulfejn hemm pjaneti b'kundizzjonijiet favorevoli. Peress li hemm biljuni ta' biljuni ta' stilel huwa probabbli li hemm ukoll hafna pjaneti b'kundizzjonijiet jixbhu lid-dinja taghna. Naturalment mhux possibbli nilhqu l-istilel ta' madwarna imma hemm mezz iehor biex naghrfu jekk hemmx hajja f'partijiet ohra ta' l-univers. Nistghu niskopru sinjali ta' intelligenza minn kwiekeb 'il boghod bhalma nircievu informazzjoni d-dar f'forma ta' *radio waves.* Jekk jeżistu l-ET's ghandu mnejn naqbdu messaggi bir-*radio waves* (jew radjazzjoni ohra). Is-SETI mmiraw il-widnejn elettronici taghhom lejn is-sema, u qeghdin jisimghu...

Iżda kif inkunu nafu jekk ir-*radio waves* originawx minn xi civiltà jew inkella minn processi naturali? Hemm kwiekeb li jipproducu hafna raggi tar-radju bhalma x-xemx tipproducI r-raggi tad-dawl. Kif nistghu naghrfu messaggi intelligenti? Processi naturali jipproducu certu pattern ta' hsejjes, storbju bla sens. Imma jekk il-messagg ikun regolari u f'forma ta' *code* nistghu nibqghu żguri li qed nikkomunikaw ma' intelligenza ohra!

S'issa ma semghux messaggi bhal dawn. Imma jidher car li SETI jahdem fuq principju semplici: *informazzjoni f'forma ta' code hi prova ta' sors intelligenti.*

Bl-istess principju, x'nikkonkludu jekk inharsu lejna nfusna? Kull cellola fiha informazzjoni f'forma ta' *code* genetiku biżżejjed biex timla elf kopja ta' ktieb ta' hames mitt pagna l-wiehed! X'evidenza aktar nehtiegu biex

nemmnu f'Hallieq intelligenti?!

"Infahhrek; ghax tal-biża' u ta' l-ghageb jien maghmul; ta' l-ghageb huma l-ghemejjel tieghek; u dan ruhi tafu tajjeb" (Salm 139).

IL-BIDU TA' L-ISPECI

F'Dicembru 1831, il-bastiment navali Ingliż, il-*Beagle,* salpa mill-Ingilterra u beda vjagg destinat biex jiehu d-dinja f'era gdida. Matul il-vjagg Charles Darwin gabar informazzjoni u beda jifforma teorija li giet pubblikata fi ktieb intitolat *The Origin of Species* f'1859. Darwin argumenta li d-diversità tal-hajja fid-dinja hija rizultat ta' processi naturali u mhux ta' l-attivita' krejattiva ta' Alla.

It-teorija ta' Darwin tikkontradixxi l-Iskrittura. Darwin isostni li fuq medda twila ta' żmien speci tinbidel fi speci ohra. Ghall-kuntrarju Genesi jirrakkonta l-holqien ta' tipi differenti ta' hlejjaq hajjin u jishaq kemm-il darba li l-hxejjex u l-bhejjem differenti kellhom inisslu skond genshom. It-teorija ta' l-evoluzzjoni ta' Darwin kkontribwiet mhux ftit biex jitwarrab Alla mis-socjetà tal-Punent u postu jittiehed minn "natura" u l-bniedem innifsu. Il-Punent sar sekulari.

It-teorija ta' Darwin

Fil-qosor, Darwin osserva li hemm varjazzjoni kbira f'popolazzjoni ta' annimali (jew pjanti) ta' speci partikolari. Innota wkoll li hemm glieda u kompetizzjoni bejniethom biex jibqghu hajjin. L-individwi li jinzertaw ghandhom kwalitajiet favorevoli jibqghu hajjin u jirriproducu; l-ohrajn jintemmu qabel il-waqt. Darwin ikkonkluda li *din l-ghażla naturali twassal ghall-bidla fil-karatteristici ta' popolazzjoni minn generazzjoni ghall-ohra, u wara hafna żmien l-ispeci originali tinbidel fi speci differenti.*

L-isponsuni fuq il-gżejjer *Galapagos* huma l-eżempju klassiku ta' l-istudji ta' Darwin. Fuq dan l-arcipielgu hemm speci differenti ta' sponsuni. Uhud minnhom ghandhom munqar ohxon, ohrajn irqiq u twil, u lewn ta' rix differenti minn xulxin. Fl-istess hin, jidher car li l-isponsuni jigu minn xulxin ghax ghandhom hafna kwalitajiet komuni bejniethom. Darwin ma qisiex probabbli li Alla halaq speci differenti ta' sponsuni biex jghammru fuq kull gżira. Huwa aktar probabbli li l-ispeci differenti originaw minn antenat/i komuni fuq medda ta' snin bi process ta' ghażla naturali.

Bla dubju s'hawnhekk Darwin kellu ragun. Iżda l-kwistjoni ewlenija hi din: tista' ggebbed l-idea tal-varjazzjonijiet fost l-isponsuni (u eżempji ohra) biex tispjega l-origni tal-kategoriji principali ta' l-annimali? Jista' jkun li l-hut inbiddlu f'rettili u r-rettili inbiddlu f'mammali? Jista' jkun li l-bniedem origina minn annimal jixbah ix-xadini? L-ghażla naturali tispjega tajjeb il-bidliet żghar fost klassi partikolari specjalment f'regjuni geografici differenti. Imma tista' tispjega l-varjazzjonijiet kbar bejn klassijiet differenti? Min

jaqbeż erba' piedi, jista' forsi jaqbeż tmienja. Imma tista' tghid allura li kapaci jaqbeż *kilometru* wkoll?

L-ghażla naturali tixbah l-ghażla artificjali mill-bniedem ta' annimali bhall-fniek, il-hamiem, il-klieb, il-baqar u l-qtates. Jekk niehdu l-klieb, hemm differenzi sinifikanti bejn ir-razez: il-*bulldog,* tal-kacca, il-*poodle,* tal-but, il-*German Shepherd*, ecc. Mill-esperjenza vasta li ghandna mit-tnissil tal-klieb nafu li hemm limitu ta' kemm varjazzjonijiet huma possibbli. Barra min hekk, minkejja l-varjazzjonijiet bejn ir-razez, ilkoll jibqghu klieb, u ma jsirux kategorija differenti ta' annimali.

Biżżejjed inharsu lejn ir-razza umana. Bejnietna hemm differenzi sostanzjali, specjalment bejn il-bojod, is-sofor, is-suwed u l-aborigini. Madankollu lkoll kemm ahna *membri indaqs tar-razza umana.*

B'hekk nikkonkludu li l-ghażla (sew naturali kif ukoll artificjali) tispjega l-varjazzjonijiet *go* kategorija ta' annimali (eż. fost l-isponsuni); imma ma tispjegax il-varjazzjoni *bejn* kategoriji differenti (eż., l-isponsuni u l-ajkli).

F'Ottubru 1980 iltaqghu f'Chicago l-evoluzzjonisti ewlenin tad-dinja. F'din il-konferenza qiesu jekk il-mezzi li jikkagunaw bidliet żghar (kif innota Darwin, li huma msejha *microevolution*) jistghux jispjegaw l-evoluzzjoni vera (*macroevolution*). Il-konkluzjoni tal-konferenza kienet cara: Le, Impossibbli!

The central question of the Chicago conference was whether the mechanisms underlying microevolution can be extrapolated to explain the phenomena of macroevolution. At the risk of doing violence to the positions of some of the people at the meeting, the answer can be given as a clear, No. (Lewin, *Science,* Nov. 21, 1980).

Minn jaqbeż tminn piedi mhux bilfors jista' jaqbeż minn Malta sa Ghawdex!

Genetika

Ghalfejn l-ghażla naturali ma twassalx ghall-origni ta' speci aktar komplessa? Ir-raguni tipprovdiha x-xjenza tal-genetika. Sabiex issehh il-bidla:

speci A (eż. rettilu) >> speci B (eż. ghasfur),

hemm bżonn ta' żieda fl-informazzjoni genetika. Biex rettilu jevolvi f'ghasfur jehtieg, fost hafna hwejjeg ohra, l-informazzjoni biex ikabbar ir-rix.

Issa l-kawżi ta' varjazzjonijiet bijologici li jidhru minn generazzjoni ghall-ohra huwa ta' żewg tipi:

1. tahlit ta' informazzjoni genetika diga' preżenti fil-popolazzjoni;
2. bidla diretta fl-informazzjoni genetika (mutations).

Niehdu l-bahrija mtektka (*peppered moth*) bhala eżempju. Din il-bahrija

teżisti f'żewg forom: wahda sewda u l-ohra cara u mtektka. Fis-seklu dsatax il-bahrija ta' lewn aktar car kienet iktar komuni. Iżda, meta l-ambjent beda jithammeg bin-nugrufun industrijali, il-bahrija sewda saret predominanti. Nahsbu li l-isfond iswed jaghti vantagg lill-bahrija s-sewda ghax tinheba mill-vista ta' l-ghasafar, filwaqt li l-bahrija cara tispikka u titnaqqar mill-predaturi. (Forsi din l-ispjegazzjoni hi semplici wisq, imma ejja nassuma li hi korretta).

X'nistghu nikkonkludu minn din l-osservazzjoni? Kien hemm żieda fl-informazzjoni genetika? Naturalment ir-risposta hi negattiva. Le, ma kien hemm ebda żieda ta' informazzjoni ghax il-kulur iswed u l-kulur car kienu diga' preżenti fis-seklu li ghadda. Inbidel biss in-numru relattiv tal-bahrija b'lewn car u lejn iswed. Bdejna bil-bahrija *Biston betularia* u spiccajna bil-bahrija *Biston betularia*. Din mhix evoluzzjoni!

Tibqa' tama wahda ghall-evoluzzjonisti: il-*mutations*. Dawn huma żbalji accidentali fil-*genes* (ikkagunati minn kimici, radjazzjoni, ecc.). Issa żbalji accidentali fil-programm ta' kompjuter qajla jtejbulu l-funzjoni! Bl-istess mod, il-*mutations* sikwit jikkagunaw hsara fil-funzjoni tac-cellola. Infatti l-*mutations* fil-*genes* umani jirriżultaw f'eluf ta' mardiet genetici (bhat-*Thalassaemia, Achondroplasia, Cystic Fibrosis,* ecc.).

Imma jista' jkun li kultant il-*mutations* jirriżultaw f'bidliet favorevoli? Iva, possibbli. Nghidu ahna l-mikrobu *Staphylococcus* żviluppa reżistenza ghall-penicillin permezz ta' *mutation* fil-*gene* li tikkontrolla l-produzzjoni ta' *penicillinase* (sustanza li tkisser il-penicillin). Ghalhekk dawn il-batterja jipproducu bla kontroll kwantità kbira ta' *penicillinase* li jipprotegihom mill-antibijotiku. F'pazjent li qed jigi kkurat bil-penicillin, il-batterja b'din il-*mutation* ghandhom vantagg fuq l-ohrajn u ma jinqerdux mill-penicillin. (Incidentalment, fl-ambjent naturali, il-batterja bil-*mutation* huma fi żvantagg ghax jahlu r-riżorsi taghhom biex jipproducu sustanzi bla bżonn.)

Iżda b'daqshekk żidna l-informazzjoni genetika? Ghal darb' ohra, it-twegiba hi negattiva. Il-*mutation* hassret l-informazzjoni fil-*gene* li tikkontrolla l-produzzjoni tal-*penicillinase*. Fir-realtà kien hemm tnaqqis, mhux zieda, ta' informazzjoni. Izda biex issehh l-evoluzzjoni nehtiegu *żieda* mhux *telf* ta' informazzjoni.

Nistghu insemmu eżempji simili. Hut li jghix f'gherien mudlama jaqblilhom jitilfu ghajnejhom ghax ikunu inqas suggetti ghall-hsara u infezzjonijiet fihom. Hekk ukoll, hanfusa minghajr gwienah li tghix fuq gżira ckejkna anqas ikollha cans tittajjar mir-rih u teghreq fil-bahar. Il-*mutations* jistghu joffru xi forma ta' vantagg. Anke jekk il-karozza tigrilha l-hsara fil-magna, nista' ngawdi xi vantaggi -- xejn xejn nimxi iżjed u niffranka hafna flus fil-petrol. Iżda dan ma jfissirx li l-karożża ckejkna tieghi qed tevolvi f'mudell ahjar!

Jehtieg inżommu quddiem ghajnejna l-kwistjoni krucjali: *l-evoluzzjoni tehtieg iż-żieda ta' informazzjoni.* It-telf ta' informazzjoni genetika biex

tifforma l-ghajn fil-huta jew il-gwienah fil-hanfusa (u hafna eżempji ohra) huma preciżament it-tip bil-maqlub tal-bidla neccessarja ghall-evoluzzjoni!

Evidenza mix-xebh

Il-hlejjaq huma klassifikati skond ix-xebh bejniethom li jiddistingwuhom minn gruppi ohra. Il-klassifikazzjoni tal-hlejjaq fi gruppi distinti taqbel perfettament mar-rakkont tal-Genesi ghax Alla halaq annimali u pjanti distinti minn xulxin u kellhom inisslu skond genshom.

Fil-kotba tal-bijologija dan ix-xebh huwa interpretat bhala evidenza favur evoluzzjoni: "Mhux ragonevoli li żewg tipi ta' annimali li ghandhom fatturi komuni huma dixxendenti ta' antenat wiehed?"

Naturalment dan huwa possibbli. Imma malajr inżidu li din hi evidenza cirkostanzjali u bl-ebda mod ma taghti *prova* ta' evoluzzjoni. L-istess evidenza tista' tigi spjegata mod iehor. Nghidu ahna, jekk rawni diehel il-bank fid-disgha ta' filghodu fil-hin meta nsteraq il-bank, ma jfissirx *bilfors* li sraqtu jien. Wara kollox jien issoltu mmur il-bank biex insarraf ic-cekk, mhux biex nisraq!

Ahna wkoll nikklassifikaw l-ghodod tal-kcina f'certu ordni. Madankollu hadd ma jemmen li l-frieket evolvew mill-imgharef, jew il-kazzola evolviet mill-kuccarun. *Ix-xebh bejniethom jindika disinn intenzjonat ghall-użu partikolari* (nghidu ahna, il-manku biex taqbad bih, sew il-furketta kif ukoll il-mgharfa).

Ix-xebh bejn annimali differenti (nghidu ahna l-istruttura ta' l-ghadam ta' dirghajn il-mammali u l-ghasafar) tista' facilment tigi spjegata skond l-intenzjoni ta' min halaqhom. Id-dirghajn u l-gwienah ta' hlejjaq differenti kienu ddisinjati fuq mudell bażiku biex jaqdu funzjonijiet differenti -- ghall-kelb biex jigri fuqhom, ix-xadina tixxabbat bihom, il-bumerin jaqdef, u l-pitiross biex itir. Hekk ukoll, ir-roti ta' gugarell huma bażikament l-istess bhar-roti ta' trakk tal-gebel -- forma tonda, bil-fus fic-centru. Filwaqt li ghandhom disinn bażiku identiku, huma adatti biex iservu ghanijiet differenti. F'dan il-każ partikolari, l-ispjegazzjoni alternattiva hija redikola. Ladarba ghandom roti jixxiebhu, x'se nghidu? Forsi it-trakkijiet evolvew mill-gugarelli?

Aktar minn hekk, it-teorija ta' l-evoluzzjoni ma tistax tispjega kif id-dirghajn ghandhom l-istess struttura ta' l-ghadam bhar-riglejn. Jekk l-ghasafar u l-klieb gejjin minn antenat wiehed ghax l-iskeletri ta' dirghajhom jixbhu 'l xulxin, id-dirghajn ukoll evolvew mir-riglejn (jew ir-riglejn mid-dirghajn)? L-idea hi assurda. Mill-banda l-ohra, huwa perfettament ragonevoli jekk tghid li d-dirghajn u r-riglejn jixbhu 'l xulxin ghax halaqhom Disinjatur wiehed, li addatta disinn bażiku ghal skopijiet differenti.

L-appendix

Jghidu li l-appendix hu evidenza favur l-evoluzzjoni. "Il-fniek ghandhom appendix kbir mehtieg biex jiddigerixxu l-haxix. Iżda fil-bniedem l-appendix hu żghir u bla skop. L-antenati taghna kellhom użu ghalih ghax kienu jieklu l-haxix. Huwa biss fdal ta' l-evoluzzjoni."

Ftit ghadhom jużaw argumenti bhal dawn. Forsi ghax fil-passat kienu sikwit imrieghxa bl-iskoperti xjentifici. Fil-bidu tas-seklu ghoxrin, l-evoluzzjonisti kellhom lista' ta' 'l fuq minn tmenin organu bla użu, suppost relikwi tal-passat evoluzzjonarju taghna. Iżda gara li wiehed wara l-iehor bdew jinstabu funzjoni ghalihom. Sahansitra l-appendix jidher li ghandu funzjoni immunologika (biex jiggieled l-infezzjoni) kmieni fil-hajja.

Iżda anke kieku kien hemm organi li tassew m'ghandhomx użu, dan ma jkunx argument favur l-evoluzzjoni. Ghal kuntrarju, *organi bla funzjoni huwa evidenza kontra l-evoluzzjoni.* L-origni ta' l-ispeci tehtieg il-holqien ta' organi godda, mhux il-qerda taghhom!

Il-bijologija hija konsistenti ma' Genesi u mhux ma' Darwin. "Alla ghamel id-dbejjeb ta' l-art *skond genshom,* u l-bhejjem *skond genshom,* u kull hlieqa li titkaxkar fuq l-art *skond gensha*" (Genesi 1:25).

Ix-Xhieda ta' l-Iskeletri

Il-kotba tax-xjenza isostnu li l-fossili joffru evidenza favur it-teorija tal-evoluzzjoni. Meta kont nistudja l-bijologija ghallmuni li: "Direct evidence (for evolution) comes from studying the animals and plants of the past as seen in the fossil record, a branch of biology known as palaeontology" (Biology, Roberts, P.580).

Hafna jassumu li l-fossili huma s-sinsla ta' l-evidenza favur l-evoluzzjoni. Jikteb palentologista ewlieni, David Raup:

"Darwin's theory of natural selection has always been closely linked to evidence from fossils, and probably most people assume that fossils provide a very important part of the general argument that is made in favor of darwinian interpretations of the history of life..."

Imma fil-verità hekk hu? David Raup ikompli: *"Unfortunately, this is not strictly true."* Halli naraw ghaliex.

Il-fossili u l-evoluzzjoni

Skond it-teorija ta' Darwin, tip ta' annimal (A) jevolvi f'tip ta' annimal iehor (B) fuq perjodu ta' miljuni ta' snin. Issa din il-bidla ma ssirx b'qabża, iżda f'sensiela ta' passi żghar. Sabiex annimal "A" jevolvi f'annimal "B" jehtieg numru kbir ta' annimali intermedjarji (1, 2, 3,...)

A > 1 > 2 > 3 > 4 > 5 > . . . . . > B

Dawn l-annimali intermedjarji huma assolutament neccessarji ghat-teorija ta' Darwin, ghax m'hemm l-ebda process immaginarju li bih speci tista'

tinbidel f'daqqa u ssir speci totalment differenti. Darwin stess jistqarr bla tlaqliq: "innumerable transitional forms must have existed."

Il-prova favur jew kontra t-teorija ta' Darwin tinstab fil-preżenza jew in-nuqqas ta' dawn il-forom intermedjarji fis-saffi tal-blat.

Palentologija

Meta kien ippubblikat *The Origins of Species*, il-fossili tal-forom intermedjarji kienu ghadhom ma nstabux. Laqqmuhom *missing links.* Darwin jammetti li dan in-nuqqas kien dghufija principali fit-teorija tieghu. Iżda dak iż-żmien Darwin kellu skuża ragonevoli minhabba li x-xjenza tal-palentologija (l-istudju tal-fossili) kienet ghadha fil-bidu taghha.

Uhud mill-aqwa bijologisti ta' żmienu ma kinux jaqblu mieghu. Kien minhabba d-distinzjoni cara bejn klassijiet differenti ta' l-annimali (sew hajjin kif ukoll estinti) illi Louis Agassiz ikkritika t-teorija ta' Darwin. Kiteb b'konvinzjoni li fit-tfittxija ghall-forom intermedjarji, il-biologisti kienu qed jigru wara fantażma.

Imma forsi sa dak iż-żmien il-kawża kienet ghadha miftuha; il-verdett kellu jistenna x-xhieda tal-palentologisti tas-seklu ghoxrin. Darwin kien konvint li biż-żmien jinstabu il-*missing links.* Stqarr car u tond li jekk dawn il-fossili intermedjarji jibqghu ma jinstabux, it-teorija tieghu tkun f'periklu kbir.

Ghadda aktar minn seklu ta' studju tal-fossili. Illum hadd ma jista' jghid li m'ghandniex informazzjoni biżżejjed biex ikollna idea cara tat-tipi differenti ta' annimali li kienu jeżistu fil-passat. Qrib 90% tal-vertebrati instabu bhala fossili. "We are now 120 years after Darwin and the knowledge of the fossil record has been greatly expanded. We now have a quarter of a million fossil species" (David M. Raup).

Imma il-*messing links* instabu? Din hi l-mistoqsija li fuqha sserrah jew titkisser it-teorija ta' l-evoluzzjoni.

Il-*missing links* ghadhom *missing!*

Fis-saffi tal-blat instabu fossili ta' l-annimali li ghadhom jeżistu llum u numru kbir ta' annimali ohra estinti (l-aktar famużi huma d-dinosawri). Imma hemm fossilli intermedjarji? Hawn hu l-bużillis! Ir-risposta cara u tonda hi: Le, ma nstabux!

Evidence from fossils now points overwhelmingly away from the classical Darwinism. (Newsweek, Nov.3, 1980).

Jekk thares sew lejn stampa ta' sigra ta' l-evoluzzjoni, tara annimali u pjanti *fit-truf* tal-frieghi. Iz-zokk ewlieni u l-frieghi suppost huma mimlija bil-forom intermedjarji. Fil-fatt, m'hemm xejn! Ghax il-forom intermedjarji baqghu ma nstabux. Anke il-ftit eżempji ta' qabel, bhall-evoluzzjoni taż-żiemel, kellhom jigu esklużi: "Some of the classic cases of darwinian change

in the fossil record, such as the evolution of the horse in North America, have had to be discarded" (David Raup).

Isma' x'jghidu tnejn mill-aqwa palentologisti:

"Despite the bright promise that paleontology provides a means of 'seeing' evolution, it has presented some nasty difficulties for evolutionists the most notorious of which is the presence of 'gaps' in the fossil record. Evolution requires intermediate forms between species and paleontology does not provide them" (Kitts, D. *Evolution*, vol.28; Sept.74).

"The known fossil record fails to document a single example of gradual evolution...and hence offers no evidence that (Darwinian evolution) can be valid" (Stanley, S. Macroevolution, Freeman and Co., p.39).

Min jaf jekk it-teorija ta' Darwin kinitx taqbad art kieku kellhom l-informazzjoni tal-fossili li ghandna llum?

Pregudizzju

Ghaliex mela, hafna xjentisti jibqghu jemmnu fit-teorija ta' l-evoluzzjoni avolja m'hemmx prova xjentifika? Jekk jammettu li t-teorija ta' l-evoluzzjoni mhix valida jkollhom jammettu wkoll li m'ghandhomx twegiba *naturali* ghall-origni ta' l-ispeci differenti ta' l-annimali. Mill-banda l-ohra, ix-xjentist b'filosofija materjalista (jigifieri li l-univers materjali hu l-unika realtà) ma jridx u *ma jistax* jammetti li hemm Alla li halaq il-hlejjaq skond genshom sakemm ma jwarrabx il-pregudizzju tieghu.

IL-BIDU TAL-BNIEDEM

M'hemmx evidenza mill-fossili li l-bniedem hu dixxendent ta' xi *ape.* L-istampi ta' *apeman* -- annimal nofsu xadin u nofsu bniedem -- huma biss frott l-immaginazzjoni ta' l-artist. Jissemmew diversi hlejjaq b'ismijiet latini u tqal, imma meta tarahom wiehed wiehed, l-evidenza tisparixxi fix-xejn.

1. In-*Neanderthal man* kien mija fil-mija uman u llum jikklassifikawh bhala *Homo sapiens.*
2. Il-famuż *Piltdown Man* kien cajta goffa ta' wiehed li qarraq bix-xjentisti ghal erbghin sena.
3. *Nebraska Man* kien mibni minn semplici darsa li wara nstab li kienet darsa ta' hanżir!
4. *Ramapithecus* kien *orangutan* estint.
5. *Australopithecus africanus* m'ghadux ikkonsidrat aktar bhala antenat taghna.

6. *Australopithicus afarensis* (bhal 'Lucy') kien jixbah l-*pygmy chimpanzee*, u l-mixja tieghu ma kienitx tixbah il-mixja tal-bniedem.

7. *Homo erectus* kienu umani, b'varjazzjonijiet fl-iskeltri taghhom kif nosservaw illum fl-iskeletri umani ta' razez differenti. L-ghadam ta' *Homo erectus* ukoll instabu l-istess saffi ta' blat ma' l-ghadam ta' *Homo sapiens* u ghalhekk ma setghux kienu l-antenati evoluzzjonarji tal-bniedem.

Ghalkemm id-dokumentarji u kotba popolari jaghtu l-impressjoni li x-xjenza ghandha l-provi li l-bniedem evolva, ir-realtà hi li l-bniedem kien dejjem bniedem. Kultant issib evoluzzjonisti onesti bizżejjed biex jammettu l-verita.

"The missing link between man and the apes...is merely the most glamorous of a whole hierarchy of phantom creatures" (Newsweek, Nov. 3, 1980).

"Modern apes, for instance, seem to have sprung out of nowhere. They have no yesterday, no fossil record. And the true origin of modern humans -- an upright, naked, tool-making, big-brained beings -- is, if we are honest with ourselves, an equally mysterious matter" (Watson, L. Science Digest, vol.90, May 82).

Jekk wiehed jiddependi biss fuq ix-xjenza biex jiskopri l-origni tieghu, ikollu jammetti li m'ghandux twegiba. L-origini tal-bniedem jibqa' misteru. Iżda ghal min lest jemmen il-Kelma tal-Hallieq, jitghallem li fis-sitt jum tal-holqien, "Alla halaq il-bniedem fuq xbieha tieghu; fuq ix-xbieha t'Alla halqu; ragel u mara halaqhom . . . l-Mulej Alla sawwar il-bniedem mit-trab ta' l-art, u nefah f'imnifsejh nifs il-hajja; u l-bniedem sar ruh hajja" (Genesi 1:27; 2:7).

Jistghu idumu jfittxu l-*missing link!*

X'inhu l-bniedem?

Il-fidi Kristjana tibda b'affermazzjoni ta' Alla bhala Hallieq. "Jien nemmen f'Alla...li halaq is-sema u l-art." It-taghlim dwar il-holqien huwa l-pedament tat-taghlim kollu tal-Bibbja. L-evoluzzjoni hi kompletament kuntrarja u topponi l-fidi Kristjana fil-pedament taghha. L-evoluzzjoni hi filosofija alternattiva f'kompetizzjoni u glieda kontra t-taghlim tal-Bibbja.

L-evoluzzjoni tibda bl-univers materjali gvernat minn qawwiet u energija impersonali. Minghajr ebda direzzjoni intelligenti u b'kumbinazzjoni evolviet id-dinja b'kundizzjonijiet favorevoli ghall-hajja. B'kumbinazzjoni akbar l-atomi inghaqdu flimkien f'molekuli, u l-molekuli fl-ewwel cellola. Il-hajja mbaghad evolviet fuq mijiet ta' miljuni ta' snin f'varjetà enormi ta' pjanti u annimali -- is-sigra tal-hajja. Fergha minnhom inzerta kien hemm annimal jixbah ix-xadini, li evolva l-kapacità li jimxi fuq riglejh. Evolva idejn biex jaqbad u jaghmel l-ghodod, u mohh aktar intelligenti minn annimali ohra, li

bih setgha jiehu vantaggi ghall-ghixien tieghu u jilhaq pożizzjoni oghla mill-annimali l-ohra. Dan l-annimal huwa l-bniedem.

B'kuntrast, it-taghlim tal-holqien fl-Iskrittura jibda b'Alla etern, li mix-xejn halaq is-sema u l-art. Halaq id-dinja u sawwarha biex thaddan l-hajja. Bil-Kelma tieghu ghamel il-pjanti u l-bhejjem, u fl-ahhar il-bniedem ukoll. Il-bniedem kien mahluq specjali, fuq xbieha t'Alla, u nghata s-setgha fuq il-hlejjaq l-ohra.

X'inhu mela l-bniedem? Skond l-evoluzzjoni, il-bniedem hu prodott tal-kosmos, ta' forzi materjali u impersonali. Il-bniedem jeżisti b'kumbinazzjoni, u minghajr ebda ghan partikolari. Il-bniedem hu annimal, żviluppat aktar minn annimali ohra, iżda essenzjalment mhux differenti minnhom.

Skond it-taghlim tal-Bibbja, il-bniedem u l-kosmos huma l-prodott krejattiv ta' Alla etern u intelligenti. Il-bniedem jeżisti skond ir-rieda t'Alla u mahluq ghall-manifestazzjoni tal-glorja tieghu. Bhall-annimali l-ohra l-bniedem ghandu gisem materjali, u bhalhom jiekol, jixrob u jirriproduci. Iżda b'kuntrast ma' l-annimali, il-bniedem huwa mahluq fuq ix-xbieha u s-sura t'Alla.

Implikazzjonijiet

It-teorija ta' l-evoluzzjoni mhix semplici ipoteżi bijologika dwar l-isponsuni u d-dinosawri. Altru! L-evoluzzjoni taqbeż il-limiti tax-xjenza u tidhol fl-isfera filosofika u religjuża. Kif rajna, it-twegiba li taghti ghan-natura u s-sinifikat tal-bniedem hi kontradittorja ghar-risposta ta' l-Iskrittura.

Ladarba hu prodott ta' forzi impersonali, il-bniedem m'ghandu ghalfejn ikun grat lejn hadd. Forsi jifrah bil-fortuna bhalma jifrah meta jirbah il-lotterija. Imma ma jhossux obbligat lejn hadd. Jistaghgeb kif ix-xejn sar xi haga; kif forzi impersonali evolvew lilu, personali; kif il-kimici holqu l-emozzjoni; kif forzi ghomja tawh id-dawl u l-intelligenza; kif minn univers inkonxju tnissel il-bniedem konxju ta' l-univers u tieghu nnifsu...

Iqis lilu nnifsu fortunat iżda mhu responsabbli lejn hadd. Il-bniedem jinstab fil-quccata, kburi, il-mexxej tieghu nnifsu. Jekk l-evoluzzjoni hi vera, il-bniedem huwa awtonomu u indipendenti. Limitat biss bil-forzi fiżici tal-univers, iżda liberu biex jaghmel kulma jixtieq. Jisraq kliem l-ewwel kmandament minn fomm Alla u jiftahar: 'Jien, *il-bniedem*, hu Alla *Sidi.*'

X'kuntrast ma' l-istampa li tpingi l-Iskrittura! Ladarba l-bniedem hu l-hlejqa t'Alla, il-bniedem huwa obbligat u responsabbli lejn Alla, il-Hallieq tieghu. Meta naqraw l-ewwel pagna tal-Genesi, mhux mal-bniedem niltaqghu l-ewwel. Fil-bidu, mhux il-bniedem; fil-bidu *Alla.* Fil-bidu, mhux l-univers, li minnu evolva l-bniedem. Fil-bidu Alla, li halaq l-univers.

L-Iskrittura tqieghed il-bniedem f'post gholi, imma f'riglejn it-tron tas-Sid. "Ahna fih nghixu, u nitharrku, u ghandna l-eżistenza taghna." Fil-Genesi naqraw li halaqna Alla u mhux xi "forza naturali." Ghogbu jaghmilna

specjali, fuq sura tieghu, u tana setgha fuq il-bqija tal-holqien. Madankollu Alla hu qabilna fl-unur, fiż-żmien u qabilna fis-setgha. Hu ghamel il-bniedem u qallu biex isaltan fuq l-art. Min jahtar mexxej bilfors hu akbar. Mhix sorpriża ghalhekk naqraw li "l-Mulej Alla ta dal-*kmandament* lill-bniedem" (Genesi 2:16). Tah kmandament ghax Alla huwa l-Hallieq u s-Sid tal-bniedem. Il-bniedem huwa l-hlejqa dipendenti fuq Alla.

Il-bniedem skond l-Iskrittura

Biex nifhmu sew min ahna, jehtieg niskopru l-ghan originali tal-bniedem fil-holqien.

1. Il-bniedem hu *kompost* minn żewg elementi -- gisem u ruh. Il-Mulej Alla sawwar il-bniedem mit-trab ta' l-art (il-gisem, il-parti materjali), u nefah f'imnifsejh nifs il-hajja (l-ispirtu, il-parti mhix materjali); u l-bniedem sar ruh hajja (Genesi 2:7). It-teorija ta' l-evoluzzjoni tqis il-bniedem bhala annimal materjali biss. Minhabba dan l-iżball fundamentali, il-bniedem sekulari jghejja jfittex il-milja tieghu fi hwejjeg materjali biss. Nehtiegu l-hobż biex nghixu iżda "l-bniedem mhux bil-hobż biss jghix."

2. Il-bniedem huwa *l-agent* t'Alla fuq il-holqien. Alla ta 'l Adam u 'l Eva hakma fuq l-annimali kollha u qeghdhom fil-gnien ta' Gheden biex iharsuh u jiehdu hsiebu. Alla jafda il-holqien f'idejna biex niehdu hsiebu. L-Insara ghandhom ikunu l-aqwa ambjentalisti.

3. Il-bniedem kien mahluq *haddiem.* Bhalma Alla hadem ghal sitt ijiem u strieh fis-seba' jum, hekk ukoll irid lilna nahdmu sitt ijiem u nistriehu jum wiehed fil-gimgha. Alla qieghed lil Adam fil-gnien biex jikkoltivah. Ix-xoghol mhux riżultat tad-dnub u m'ghandniex naghmluh ta' bil-fors biex semplicement indahhlu l-paga. Sfortunatament hafna jiehdu din l-attitudni żbaljata. Il-bniedem huwa haddiem minnu nnifsu. It-tfal jibdew jahdmu minn ckunithom, it-tifel jibni d-dar bil-*blocks* u t-tifla tiehu hsieb il-pupa. Haddiem bla xoghol jibqa' haddiem -- u ghax hu haddiem m'ghandux jitghażżen iżda jaghmel dak li jista' u jahdem biex jfittex impjieg. Il-penzjonant huwa haddiem ukoll -- m'ghandux jintefa bil-qieghda f'rokna jistenna l-hin ghaddej, imma ghandu jokkupa ruhu f'hidma li tghodd ghalih.

4. Il-bniedem hu esseru *socjali.* Ma kienx mahluq biex jghix wahdu. "Mhux tajjeb li l-bniedem ikun wahdu," qal Alla. Inghata qalb biex thobb, u kapaci jircievi imhabba. L-ewwel żewg kmandamenti -- l-imhabba lejn Alla u l-proxxmu -- jirriflettu n-natura socjali tal-bniedem. L-ewwel imhabba nesperjenzawha fi ckunitna fil-familja. L-aqwa relazzjoni umana huwa ż-żwieg; il-mara kienet mahluqa ghar-ragel u r-ragel isib il-milja tieghu f'martu. M'hemm l-ebda virtu li tkun eremita iżda sfortunament hafna jghixu f'iżolament ta' egoiżmu. Ironikament, aktar ma tfissex l-interssi personali, anqas issibhom. Mhux tajjeb ghall-bniedem li jkun wahdu, ghax il-bniedem kien mahluq biex jghix ma' l-ohrajn.

Il-Waqgha

L-ordni originali tal-holqien m'ghadhiex iżjed. Genesi kapitlu 3 jifred il-holqien tajjeb t'Alla mill-bqija ta' l-Iskrittura u l-istorja tragika tal-bniedem. Meta nharsu madwarna nosservaw elementi sbieh fin-natura u ghal mument nifirhu bil-hajja. Iżda mhux ghal hin twil; inharsu madwarna u naraw gharaq, dmugh, tbatija u mewt.

Alla qieghed l-ewwel genituri taghna fil-gnien ta' Gheden. Kellhom kulma tixtieq qalbhom u l-holqien kollu kien jitbissmilhom. Alla nnifsu kien jixxierek, jitkellem u jimxi maghhom. Il-bniedem ried iżomm f'mohhu hsieb ewlieni: ladarba Alla hu l-Hallieq, il-bniedem ghandu jobdih mill-qalb. Il-kmandament biex ma jikolx mis-sigra tat-taghrif il-gid u d-deni kien il-prova tas-sottomissjoni tal-bniedem lejn il-Hallieq.

Il-bniedem m'ghaddiex mit-test. Bil-qerq u l-ingann tas-serp (Satana), Eva kielet mill-frotta u tat ukoll lil żewgha. Id-dnub hu diżubbidjenza ghal-ligi t'Alla u ribelljoni kontra l-hakma tieghu. Taht forma jew ohra, dak li beda f'Gheden ghadu sejjer sa llum.

L-effett tad-dnub fuq il-bniedem

Kull aspett tal-hajja umana gie affettwat bid-dnub.

Il-bniedem hu maghmul minn *gisem u ruh.* Il-gisem issa hu suggett ghall-mard, it-tbatija u l-mewt meta "jarga' t-trab lejn l-art bhalma kien; u l-ispirtu jerga' lejn Alla, li tah."

Il-bniedem kien maghmul l-*agent* t'Alla fuq il-holqien. Illum il-bniedem sikwit isib il-holqien jiggieled kontrih (terremoti, urugani, nirien, gharghar, ecc.). Mill-banda l-ohra, il-bniedem minflok jiehu hsieb il-holqien, qieghed jeqirdu (bit-tniggis ta' l-arja, l-art u l-bahar, qerda ta' foresti u sfruttament irresponsabbli tar-riżorsi).

Il-bniedem huwa *haddiem*, imma issa x-xoghol sar toqol fuqu: "mishuta tkun l-art minhabba fik; b'tahbit tiekol minnha l-jiem kollha ta' hajtek; xewk u ghollieq tnibbitlek; u int tiekol il-haxix tar-raba'; b'gharaq wiccek tiekol il-hobż" (Genesi 3:17-18).

Il-bniedem hu esseru *socjali* iżda mad-dnub dahlu l-firdiet, ir-razziżmu, il-glied, il-gwerer u l-aljenazzjoni. Minflok imhabba, dahlet l-ghira, il-mibeghda, il-gideb, it-tghajjir u qtil. Il-problemi fiż-żwieg ghandhom gheruqhom fid-dnub. Iż-żwieg kien mahsub biex jaghti lill-bniedem komunjoni u ferh, issa sikwit jispicca fi gdied, separazzjoni, divorzju u qsim il-qalb.

Imma l-aghar effett tad-dnub narawh fuq ir-relazzjoni tal-bniedem mal-Hallieq. Il-bniedem sar midneb u infired minn Alla qaddis. Alla kecca lil Adam u lil Eva minn Gheden. Uliedhom jitwieldu barra il-gnien, 'il boghod u mifrudin minn Alla.

Is-soluzzjoni

Il-bniedem ghamel għażla fundamentali żbaljata: l-indipendenza minflok sottomissjoni. Qatt ma cahad l-għażla tieghu u minkejja l-effett diżastruż ta' dnubietu, il-bniedem jibqa' jippersisti fir-ribelljoni tieghu. Jipprova minn kollox biex isolvi l-problemi u l-miżerji li jdawwruh. Is-success hu biss illużjoni. Minkejja l-progress fit-teknologija u l-kultura, qalb il-bniedem ghadha hażina daqs qatt qabel. Il-mewt ghadha l-ghadu invincibbli.

Ironikament il-bniedem ifittex is-soluzzjoni fl-istess kawża tal-problema: l-indipendenza minn Alla. Ivvinta religjonijiet, filosofiji, ideologiji, politka, xjenza u arti. Qed ifittex is-salvazzjoni bis-sahha tieghu nnifsu, b'gherfu u b'hiltu.

Alla biss jista' jsalva lill-bniedem. Alla, li fil-bidu halaq kollox bil-kelma setghana tieghu, jista' u fil-fatt jindahal biex isalva l-bniedem mis-sahta ta' dnubietu, u jaghtih qalb gdida sottomessa lejh. Il-Mulej Alla qed iwettaq xoghol akbar mill-holqien -- il-fidwa tal-bniedem permezz ta' Ibnu Gesù Kristu.

X'differenza taghmel?

Ghal min jemmen fl-evoluzzjoni, il-krettu ghall-holqien jinghata lin-natura (il-holqien stess!). Din hi forma ta' idolatrija ('taw il-gieh u l-qima taghhom *lill-hlejjaq* flok ma tawhom lill-Hallieq'). Imma n-Nisrani jaghraf 'l Alla, l-arkitett u l-bennej tal-kosmos. "Jisthoqqlok, Mulej Alla taghna, li tilqa' l-glorja u l-gieh u s-setgha, ghax int hlaqt il-hlejjaq kollha, u huma kienu u nholqu bir-rieda tieghek."

L-evoluzzjoni hi l-pedament tas-socjetà sekulari moderna li warrbet lil Alla fil-genb. L-evoluzzjoni effettivament tinnega d-dnub. Jekk m'hemmx Sid, m'hemmx awtorità jew ligi assoluta; jekk m'hemmx ligi lanqas hemm ksur tal-ligi. Hekk jixtieq il-bniedem midneb izda mhux hekk ir-realta! Il-kuxjenza mhix tilghab cajta goffa meta takkużana bil-htija. Il-kuxjenza hi riflessjoni tal-ligi morali t'Alla. Id-dnub hu l-kawża vera tal-frugha fil-holqien u tal-mewt. Ladarba l-bniedem sekulari lanqas biss jirrikonoxxi d-dnub, ma jista' qatt jasal ghas-soluzzjoni tat-tigrib, l-inkwiet u l-mewt.

L-Iskrittura tishaq li l-kagun tal-miżerja u l-mewt huwa d-dnub. Iżda l-Iskrittura ma tiqafx hemm. Tkompli biex twasslilna ahbar tajba ta' salvazzjoni permezz ta' Gesu Kristu. Hu l-Iben t'Alla, li bih sar kollox. Gie fid-dinja biex iwettaq dak li Adam m'ghamilx. L-ewwel bniedem m'obdiex; Kristu obda perfettament sal-mewt tas-salib. Kristu bata u miet biex ipatti ghad-dnubiet tal-poplu tieghu u jehlishom mill-kundanna li haqqhom. Ghall-evoluzzjonista s-salib ta' Kristu ma jaghmilx sens. Ma jemminx fid-dnub (il-ksur tal-ligi tal-Hallieq) u wisq anqas li hlas id-dnub hu l-mewt. Ghalhekk ma jifhimx li b'mewtu, Kristu patta d-dejn legali ta' niesu. Id-dottrina ta' l-evoluzzjoni żżommu 'il boghod mill-Kalvarju.

Destin

X'toffri l-evoluzzjoni ghall-futur tal-bniedem? Mhux wisq! Il-bniedem hu prodott ta' accident kosmiku. Mhux intenzjonat ghal xi ghan partikolari. Eluf ta' speci differenti intemmu. Il-bniedem hu semplicement annimal iehor, li wara li jissielet ghal xi żmien, hu ukoll jitlef il-battalja u jigi estint. Jekk b'xi mod itawwal l-eżistenza tieghu ghall-miljuni ta' snin, xorta wahda hu destinat li jintemm meta x-xemx tahli l-energija taghha jew tespandi u tibla d-dinja f'ballun tan-nar. Jekk b'xi mod jahrab mis-sistema solari u jsib dar ohra x'imkien, hemm ukoll jigi ghat-tmiem tieghu meta l-kwiekeb jintfew u jikshu.

L-evoluzzjoni ma toffrix futur ghar-razza umana u wisq anqas ghall-individwu. Min jien? U x'inhu l-iskop ta' hajti? jistaqsi l-bniedem modern. Jekk irid ikun konsistenti mal-filosofija evoluzzjonarja, ikollu jwiegeb: "Jien annimal. Gejt b'kumbinazzjoni, u meta nghix ghal ftit snin, immut, nithassar u ma nibqax iżjed. Il-hajja m'ghandhiex valur personali dejjiem. Il-hajja hi frugha. Ghalhekk halli ngawdi u niddeverti sakemm ghandi cans."

Kemm hu differenti l-messagg ta' l-Iskrittura! Il-bniedem kien mahluq fuq xbieha t'Alla, biex jaghraf u jgawdi l-Hallieq tieghu. Il-Kristjan jistqarr, "Fl-ahhar mill-ahhar se mmut, iżda ma nintemmx. Bhalma ghext fid-dinja dipendenti fuq Alla, is-Sid tieghi, inhares lil hinn mill-qabar b'fiducja fih. Il-weghda tieghu hi l-hajja eterna."

Joe Mizzi – www.tecmalta.org/genesi.htm